

การประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษครั้งแรก

6.1 ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของไทยในปีพุทธศักราช 2475 การใช้กำลังอำนาจทางทหารในการยึดอำนาจ และพยายามยึดอำนาจจากรัฐบาลก็เป็นเสมือนของคู่กับสังคมการเมืองของไทย ฝ่ายไหนชนะก็ได้เข้ามาเป็นรัฐบาล รัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศก็ถูกฉีกและถูกเขียนขึ้นใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพื่อเอื้อประโยชน์หรือมอบอำนาจให้กับฝ่ายที่ชนะ ในการนำมาเป็นข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมในการกำจัดศัตรูทางการเมือง¹ และทำลายความชอบธรรมของฝ่ายที่พ่ายแพ้

จากลักษณะการเปลี่ยนผ่านของอำนาจในการปกครอง และการบริหารประเทศที่ถึงแม้ว่าในสังคมไทยจะได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่การถ่ายโอนอำนาจก็ยังคงกระจุกตัวอยู่เพียงในหมู่ชนชั้นผู้นำ จากชนชั้นเจ้าและขุนนางในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่รัฐที่มีระบบราชการเป็นศูนย์กลาง และมีกองทัพเป็นแกนนำในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในปีพุทธศักราช 2475 แม้กระทั่งในปัจจุบันโครงสร้างอำนาจความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมหรือประชาชนของรัฐก็ยังคงเดิม²

เมื่อโครงสร้างอำนาจความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม ยังคงเป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งยึดถือระบบอุปถัมภ์เช่นที่เคยเป็นมาในอดีต³ ดังนั้นการที่รัฐในปัจจุบันจะใช้อำนาจและความรุนแรงในการจัดการกับประชาชน ผ่านทางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสถาบันทางสังคมการเมืองต่าง ๆ โดยมีข้ออ้างว่าเพื่อความสงบเรียบร้อยและเพื่อความผาสุกของประชาชน

¹ ทักษิณ เจริญมิตร, การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ, แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ ม.ร.ว.ประภาสทอง สิริสุข และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 14.

² เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2548), น.10-21.

³ เรื่องเดียวกัน.

ส่วนใหญ่ในประเทศ ซึ่งข้ออ้างดังกล่าวมักจะทำให้ประชาชนส่วนใหญ่จะรู้สึกคล้อยตามนโยบายของรัฐ

ในปัจจุบันประเทศก็ยังคงต้องเจอกับเหตุการณ์รัฐประหารอีกครั้งเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 แต่ก่อนหน้านั้นประเทศไทยได้พบกับปรากฏการณ์ที่แปลกใหม่ เพราะภายหลังการเลือกตั้งปีพุทธศักราช 2544 ก็ได้รัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองใหญ่เพียงพรรคเดียวและนายกที่มาจากพรรคการเมืองเล็กพร้อมกับคดีชุกหุ้น นายกและรัฐบาลชุดนั้นมีนโยบายที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของคนไทยและเศรษฐกิจไทยให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ในขณะเดียวกันสังคมไทยก็ต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และทำให้สังคมทุกหนแห่งถูกเชื่อมเข้าเป็นสังคมโลก ที่ไม่ว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นและเกิดขึ้นที่ไหนในโลกใบนี้ ผู้คนก็จะเกิดความรู้สึกร่วมกันว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกใบนี้⁴

แนวคิดและความรู้สึกที่ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก ก็ได้สนับสนุนให้ความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ก่อตัวขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ให้มีความเข้มข้นขึ้น แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ก่อตัวขึ้น ก็เนื่องมาจากสงครามในครั้งนั้นแสดงให้เห็นว่าระบบกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่นั้นไม่สามารถป้องกันการกระทำที่โหดร้ายทารุณ และไร้ซึ่งมนุษยธรรมที่มนุษย์กระทำต่อกันได้ดังนั้นภายหลังสงครามจึงได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ เพื่อส่งเสริมและปกป้องสันติภาพและความมั่นคงของโลก และกฎบัตรข้อแรกของสหประชาชาติก็คือ “การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างเป็นสากล โดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา”⁵

เมื่อสังคมเกิดความรู้สึกร่วมว่าเป็นส่วนหนึ่งในโลกใบเดียวกันนี้ เมื่อบวกรวมกับความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนก็ทำให้นโยบายการปราบปรามยาเสพติดที่จริงจังและรุนแรงของนายทักซิณ ชินวัตร ที่ได้ประกาศในรายการ “นายกฯ ทักซิณ คุยกับประชาชน” เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2546 ว่า “ผมขอบอกเลยว่าจะรุนแรง ... ให้รู้ว่าคำแล้วอันตราย ท่านอาจถูกยิงตาย จำคุก

⁴ Arjun Appadurai, *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996), p. 4.

⁵ อัจฉรา ฉายากุล, *ข้อมูลพื้นฐาน กลไกสิทธิมนุษยชนในระบบสหประชาชาติ*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546), น 2.

ประหารชีวิต”⁶ นั้นได้รับการต่อต้านจากประชาคมโลกและกลุ่มสิทธิมนุษยชนทั้งภายในและภายนอกประเทศแต่ประชาชนส่วนใหญ่และรวมถึงสื่อในประเทศกลับให้การสนับสนุนนโยบายนี้⁷

การประกาศนโยบายของท่านนายก ฯ ในวันนี้ ก็ทำให้ผู้คนล้มตายเป็นราวกับเป็นไปไม่ร่วง แต่ท่านนายก ฯ ก็ยังคงเดินหน้าดำเนินนโยบายที่ก่อให้เกิดความรุนแรงดังกล่าวนี้ต่อไป พร้อมกับออกมาได้กลุ่มที่แสดงความคัดค้านเป็นระยะ ๆ ว่า “ยูเอ็นไม่ใช่พ่อแม่” “คนคัดค้านจะทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่ประสบผลสำเร็จ คนคัดค้านเป็นคนไทยรีเปลา คนคัดค้านไม่รักชาติ”⁸ นโยบายการปราบปรามยาเสพติดในครั้งนั้นถือว่าเป็นนโยบายที่จริงจังและรุนแรงที่อาจนับได้ว่าถึงขั้นรุนแรงมากที่สุดในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย (ที่เพียงแค่การใช้นโยบายเดียวก็ทำให้มีผู้คนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเสียชีวิตไปกว่า 2000 คน⁹) เมื่อมีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 29/2546 ลงวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2546 เรื่องการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด กำหนดให้วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เป็นวันเริ่มลงมือปฏิบัติการ และเมื่อประกาศสงครามดังกล่าวแล้ว รัฐบาลยังใช้ตัวเลขและข้อมูลในเดือนเดียวกันนี้ที่มีผู้ถูกคำพิพากษาคัดสินลงโทษประหารชีวิตในคดียาเสพติดถึง 18 คน ในหนังสือแสดงผลการดำเนินงานของรัฐบาล¹⁰

⁶ ทีมข่าวการเมือง, “ยุทธการ 90 วัน อันตราย กุดหัวนักค้ายาบ้า,” เนชั่นสุดสัปดาห์ 11 (17 กุมภาพันธ์ 2546): 22.

⁷ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในเชิงอรรถที่ 2 ในบทนำว่าข่าวและบทความที่เกี่ยวกับนโยบายการทำสงครามปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลทักษิณ 1 ในช่วงตั้งแต่เริ่มประกาศนโยบายในเดือนกุมภาพันธ์ จนกระทั่งถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2546 ข่าวและบทความส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนและความพอใจของประชาชนต่อนโยบายนี้ เช่น เทพชัย หย่อง, “ชัยชนะ สงครามยาเสพติด...จะยั่งยืนแค่ไหน?,” เนชั่นสุดสัปดาห์ 12 (1-7 ธันวาคม 2546): 98, ทีมข่าวการเมือง, “ล่า ‘ไอ้โม่ง’ วงราชการ-การเมือง เป้าใหญ่สงครามยาเสพติด ‘เดือนร้อน’,” เนชั่นสุดสัปดาห์ 11 (10 มีนาคม 2546): 14-15, และอาชญา ช่าวสด, “3 เดือนอันตราย สงครามยาเสพติดสวมรอยฆ่าทั่ว ปท. แก๊งยาบ้าตายเกลื่อน,” มติชนสุดสัปดาห์ 23 (7-13 กุมภาพันธ์ 2546): 89.

⁸ ทีมข่าวการเมือง, “ยุทธการ 90 วัน อันตราย กุดหัวนักค้ายาบ้า,” เนชั่นสุดสัปดาห์ 11 (17 กุมภาพันธ์ 2546): 22.

⁹ เทพชัย หย่อง, “ชัยชนะ สงครามยาเสพติด...จะยั่งยืนแค่ไหน?,” เนชั่นสุดสัปดาห์ 12 (1-7 ธันวาคม 2546): 98

¹⁰ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ผลการดำเนินการที่สำคัญตามนโยบายรัฐบาล ปีที่ 2 รัฐบาล พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (26 กุมภาพันธ์ 2545 – 26 กุมภาพันธ์ 2546), (กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2546), น. 52.

หนังสือด่วนที่สุดของทางราชการในสมัยรัฐบาลทักษิณ เรื่องนโยบายและแนวทางการดำเนินงานต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ลงนามโดย นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช ซึ่งดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงมหาดไทย ในฐานะรองผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด กระทรวงมหาดไทย สั่งการให้ผู้ว่าราชการทุกจังหวัดและผู้อำนวยการศูนย์ ฯ สั่งการว่าให้จัดการผู้ค้ายาเสพติดด้วยความเด็ดขาดเพราะพวกนี้ “ทำเพื่อตัวเองล้วน ๆ เป็นความชั่วร้ายร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่มีคำว่าหลงผิด ไม่มีคำว่ากลับใจ” และเราต้องตระหนักว่า “ผู้ค้ายาเสพติดคือผู้ทรยศต่อชาติ ต้องจัดให้สิ้น ขออย่าได้เมตตาปราณี เพราะทำลายคนไทย ทำลายชาติ และศาสนา” และยังระบุว่ามีเป้าหมายในการดำเนินการคือปราบปรามผู้ผลิตหรือผู้ค้ายาเสพติดด้วยการลดยอด 3 กรณี คือ “ถูกจับกุม วิสามัญ หรือเสียชีวิต (สิ้นอายุขัยด้วยเหตุต่าง ๆ)”¹¹ เป้าหมายในการลดยอดด้วย 2 วิธีแรกพอจะทำความเข้าใจได้ แต่กรณีสุดท้ายนี้ดูเหมือนคำสั่งจะสั่งการราวกับว่า “การสิ้นอายุขัยด้วยเหตุต่าง ๆ” นั้น จะสามารถสั่งการให้เกิดขึ้นได้จริง เพราะภายหลังจากที่ได้มีการออกคำสั่งดังกล่าว ก็ปรากฏมีผู้เสียชีวิตที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเสียชีวิตด้วยสาเหตุต่าง ๆ จำนวนมาก

การทำสงครามปราบปรามยาเสพติดในครั้งนั้น นายก ฯ ทักษิณ ก็ดูจะไม่ต่างจากสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์นัก ที่ออกมาแสดงอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐในการขึ้นไปปราบโจรร้ายที่กรุงเก่าอยุธยา จะต่างกันก็แต่ท่านนายก ฯ ไม่ได้ถือดาบแต่อาศัยแนวนโยบายที่แข็งแกร่งในการปราบผู้ค้าและผู้ผลิตยาเสพติด โดยการประกาศว่าจะทำสงครามปราบปรามยาเสพติดให้หมดไปจากประเทศไทยภายใน 3 เดือน และจากนโยบายที่จริงจังและรุนแรงนี้ ก็ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดล้มตายราวกับเป็นใบไม้ร่วง¹² และที่ถูกจับดำเนินคดีก็จะถูกศาลพิจารณาคัดสินลงโทษสูงสุดจนถึงขั้นประหารชีวิต

การใช้นโยบายปราบปรามยาเสพติดนี้ อาจถูกตั้งคำถามจากสังคมว่ากระทำไปเพื่อผลประโยชน์ของใครกันแน่ ถ้ามองในแง่ของอาชญาวิทยาสำนักมาร์กซ์ก็อาจจะมองว่าการที่รัฐบาลทักษิณ 1 ประกาศใช้นโยบายที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคมในครั้งนั้นก็เพื่อที่จะส่งเสริม

¹¹ ยุติธรรม, “เปิดใบสั่งฆ่าตัดตอน ต้องตายไม่ให้อภัย,” ไทยโพสต์ (23 พฤศจิกายน 2549): 3.

¹² ทีมข่าวการเมือง, “ยุทธการ 90 วัน อันตรายฯ,” และ จอกอ, “สังตายน,” เนชั่นสุดสัปดาห์ 11 (3 กุมภาพันธ์ 2546): 23.

และปกป้องผลประโยชน์บางอย่างของกลุ่มผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง¹³ จากการใช้ นโยบายทางเศรษฐกิจแนวใหม่ของรัฐบาลทักษิณที่ถูกเรียกว่าทักษิโนมิกส์ เป็นนโยบายในการ กระตุ้นตลาดภายในประเทศโดยการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนผู้ผลิต และผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพให้มากขึ้น และเพื่อให้ ประเทศไทยกลายมาเป็นประเทศที่ร่ำรวยตามแบบอย่างประเทศอุตสาหกรรม¹⁴ ดังนั้นการที่ ประเทศมีปัญหาเสียดิต ก็ย่อมทำให้ทรัพยากรบุคคลของรัฐไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่จะสามารถ นำพาประเทศไปสู่ความเจริญแบบประเทศอุตสาหกรรมที่เจริญได้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดปัญหา สังคมอื่น ๆ อีกตามมา รัฐบาลจึงจำเป็นต้องจัดปัญหาเสียดิตเพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งเป็น ฐานการผลิตในการส่งเสริมนโยบายทางเศรษฐกิจดังกล่าว

อย่างไรก็ตามรัฐ หรือรัฐบาลที่ใช้นโยบายจัดการปราบปรามยาเสียดิตที่แข็งแกร่งจน ก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคมนี้ รัฐบาลทักษิณ 1 ก็ได้ตระหนักถึงการกระทำที่โหดร้ายของตัวเองที่ ทัวโลกอาจจะไม่ให้การยอมรับและต่อต้านนโยบายนี้ จนนำไปสู่การต่อต้านรัฐบาลและนโยบาย ต่าง ๆ ของรัฐบาล ดังนั้นสิ่งที่รัฐบาลนี้จำเป็นต้องทำคือควบคุมประชาชนและสื่อ¹⁵ ของตนเอง เอาไว้ให้ได้ เพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างความชอบธรรม และสองก็คือการทำให้ประชาคมโลกพอใจ หรืออย่างน้อยก็ไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายภายในประเทศ

ดังนั้นการที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตจากการ ยิงเป้ามาเป็นประหารด้วยพิษนั้น นอกจากจะเป็นเพราะประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีกติกา ระหว่างประเทศ ตามข้อตกลงของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Convention on Civil and Political Rights 1996)¹⁶ และในฐานะประเทศที่ร่วม เป็นภาคีนี้ ประเทศไทยจึงได้ทำการแก้กฎหมายการลงโทษทางอาญาของไทยเพื่อให้สอดคล้องกับ

¹³ Ian Taylor, Paul Walton, and Jock Young, "Marx, Engels, and Bonger on Crime and Social Control," In *Criminological Theories: Bridging the Past to the Future*, ed. Suzette Cote (London: Sage Publications, Inc., 2002), p. 228.

¹⁴ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, "ทักษิโนมิกส์," ใน *ทักษิโนมิกส์*. (กรุงเทพฯ: สถาบันวชิรธรรม, 2547), น. 110-111.

¹⁵ Dave Grossman, *On Killing: The Psychological Cost of Learning to Kill in War and Society*, p. 215.

¹⁶ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "คุกไทยในฝันและ...จุดพลิกผันสู่การตายอย่างสงบ," (ใน Law Expo 2005, งานสัมมนาวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 25 พฤศจิกายน, 2548), น. 2.

กฎหมายระหว่างประเทศและหลักสิทธิมนุษยชนสากล และในขณะเดียวกันก็ยังเป็นการลดกระแสต่อต้านจากสหประชาชาติและประชาคมโลกต่อบทบัญญัติที่แข็งกร้าวของไทย

ข้อตกลงของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้นทำให้ประเทศไทยต้องตระหนักถึงกติกาข้อที่ว่าด้วยการห้ามการลงโทษประหารชีวิตและการลงโทษที่โหดร้ายทารุณ ที่ได้บัญญัติไว้ในบทบัญญัติข้อที่ 6 และข้อที่ 7 ดังนี้¹⁷

บทบัญญัติข้อ 6

1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย บุคคลจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ
2. ในประเทศที่ยังมิได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะกระทำความผิด และไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกติกานี้ และต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ
3. ในกรณีที่ทำให้เสียชีวิตมีลักษณะเป็นอาชญากรรมการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็นที่เข้าใจว่า ข้อนี้มิได้ให้อำนาจอธิปไตยแห่งกติกานี้ ในอันที่จะเล็งจากพันธกรณีใดที่มีตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์
4. บุคคลใดต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขอภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษาประหารชีวิต อาจให้ได้ทุกกรณี
5. บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่กระทำความผิดจะถูกพิพากษาประหารชีวิตมิได้ และจะดำเนินการประหารชีวิตสตรีขณะมีครรภ์มิได้
6. รัฐภาคีใดแห่งกติกานี้จะยกข้อนี้ขึ้นอ้างเพื่อประวิง หรือขัดขวางการยกเลิกโทษประหารชีวิตมิได้

อย่างไรก็ตามจากข้อความในบทบัญญัติข้อ 6 (2) จะเห็นได้ว่าข้อตกลงของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ยังเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกทำ

¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546), น. 26-29.

การประหารชีวิตได้ในคดีอุกฉกรรจ์ตามที่กฎหมายของประเทศสมาชิกได้บัญญัติไว้ ประเทศไทยเองก็ใช้การลงโทษประหารชีวิตกับคดีที่มีฐานความผิดที่รุนแรงตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบันคือประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน¹⁸ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 17 พ.ศ. 2547) ได้บัญญัติความผิดที่มีโทษประหารชีวิต คือ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรไทย ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดทางเพศที่เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เป็นเหตุให้เจ้าทรัพย์ถึงแก่ความตาย¹⁹

ถึงแม้ว่าในบทบัญญัติข้อ 6 จะยังเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกทำการประหารชีวิตนักโทษในคดีอุกฉกรรจ์ แต่ บทบัญญัติข้อ 7 ของกติกาข้อตกลงของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ก็ได้มีความพยายามในการกำหนดและห้ามไม่ให้มีการทรมานนักโทษหรือลงโทษด้วยวิธีที่โหดร้าย บทบัญญัติข้อ 7 คือ

บุคคลจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้ามิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมโดยเสรีของบุคคลนั้นมิได้

กล่าวคือการลงโทษที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ถูกลงโทษได้รับความเจ็บปวดและทรมานทุกชนิด รวมไปถึงการตีตรวน การประจาน และการบังคับใช้แรงงานอย่างหนักย่ำแย่ขัดกับบทบัญญัติในข้อนี้²⁰

อย่างไรก็ตามข้อตกลงของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้นไม่มีลักษณะเป็นกฎหมาย เป็นแต่เพียงสนธิสัญญาที่กำหนดมาตรฐานร่วมกันของบรรดา

¹⁸ กฎหมายลักษณะอาญาที่ใช้ในกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) มี 3 ฉบับตามลำดับคือ 1) ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่ากฎหมายตราสามดวง 2) กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (ใช้บังคับเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2451 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2499) 3) ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 (ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500) ปัจจุบันแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 17 พ.ศ. 2547

¹⁹ กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย, (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2543), น. 160-163.

²⁰ มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541), น. 54.

ประเทศสมาชิกเท่านั้น ในการที่จะให้มีผลบังคับใช้ประเทศภาคีสมาชิกต้องนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของประเทศนั้น หรืออาจทำเป็นข้อตกลงในรูปของอนุสัญญาตามกฎหมายระหว่างประเทศ²¹

ประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีสมาชิก จึงได้นำเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 4 ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง” และในมาตรา 26 ว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” อย่างไรก็ตามในมาตรา 31 กลับเปิดช่องทางให้รัฐสามารถลงโทษประหารชีวิตได้โดยมาตรา 31บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิต ตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้”²²

การที่ต้องระบุไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญว่าการลงโทษประหารชีวิตไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมนั้นก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าโดยหลักความเป็นจริงการลงโทษประหารชีวิตนั้นเป็นการลงโทษที่มีความโหดร้ายอยู่ในลักษณะวิธีการและผลแห่งการลงโทษนั้น ดังนั้นการที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “ลงโทษประหารชีวิตไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม” ในรัฐธรรมนูญก็เพื่อป้องกันผู้คนหรือประชาชนหยิบยกประเด็นในเรื่องนี้มาเป็นปัญหากับรัฐบาลในภายหลัง²³

จากการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศ ตามข้อตกลงของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่กำหนดห้ามมิให้ลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้ายทารุณในวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และ ข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540 ตามรัฐธรรมนูญฉบับ ปีพุทธศักราช 2540 ที่มีหลายฝ่ายกล่าวว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่มีการบัญญัติว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 4 แต่ในขณะเดียวกันก็บัญญัติเรื่องการลงโทษประหารชีวิตไว้ในมาตรา

²¹ วิศิษฐ์ เจนนานนท์, “โทษประหารชีวิต: ศึกษาวิธีการบังคับโทษด้วยการขัดแย้งกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง,” น. 31.

²² เรื่องเดียวกัน.

²³ มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, น. 53.

31 เพื่อสร้างอำนาจและความชอบธรรมให้กับรัฐโดยอนุญาตให้กระทำการลงโทษประหารชีวิตได้ เพราะไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย

จะเห็นได้ว่าจากนั้นมาถึง 6 ปี ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 - 2546 กฎหมายอาญาที่กำหนดรูปแบบวิธีการลงโทษประหารชีวิตก็ยังไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้ (ดูเหมือน) มีความโหดร้ายทารุณลดลง หรือแม้แต่วัฒนธรรมฉบับปีพุทธศักราช 2540 ที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ได้รับการร่างภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศ ตามข้อตกลงของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองดังกล่าว ก็ยังคงเปิดโอกาสให้มีการลงโทษประหารชีวิต และกำหนดไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 31 ว่าการลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีการยิงเป้านั้น ตามกฎหมายไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่โหดร้ายทารุณแต่อย่างใด จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยได้ประกาศนโยบายทำสงครามปราบปรามยาเสพติดที่แท้จริงราวในปี พุทธศักราช 2546 ดังกล่าว จนทำให้มีผู้คนที่(อาจจะ) เกี่ยวข้องกับยาเสพติดตายไปเป็นจำนวนมาก และที่ถูกจับก็ถูกดำเนินคดีจนถึงขั้นประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตของไทยจึงได้รับการแก้ไข จากการลงโทษประหารชีวิตด้วยการยิงเป้ามาเป็นการฉีดสารพิษในปีเดียวกันนั้น ซึ่งลำดับเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ได้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตให้มีความโหดร้ายทารุณลดลง แต่รัฐบาลต้องการที่จะนำเรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการประหารชีวิตนี้เป็นกันชนที่ ช่วยลดกระแสการต่อต้านจากสังคมและประชาคมโลกแล้ว

ดังนั้นรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ภายใต้รัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2540 ฉบับประชาชน โดยมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีมติให้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 จากเดิมที่บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” มาเป็น “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้ดำเนินการด้วยวิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย” และมาตรา 18 “โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตมิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี” ซึ่งรัฐบาลมีคำอธิบาย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2546 ว่า²⁴

“เนื่องจากปัจจุบันบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิตแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิด ในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีตามประมวลกฎหมายอาญายังไม่สอดคล้องกับข้อ 6 วรรคห้า แห่งกติการะหว่างประเทศว่า

²⁴ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2548), น. 227-228, 234.

ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ที่กำหนดว่า บุคคลอายุต่ำกว่าสิบแปดปีที่จะทำความผิดจะถูกพิพากษาประหารชีวิตไม่ได้...นอกจากนั้น บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับวิธีการประหารชีวิตโดยการเอาไปยิงเสียให้ตายยังไม่เหมาะสมและสอดคล้อง กับสถานการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นวิธีการที่ทารุณโหดร้ายและไร้มนุษยธรรมที่รัฐไม่พึงปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดสมควรแก้ไขเพิ่มเติม...”²⁵

แม้ว่ารัฐบาลจะได้ดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวและรุนแรงเพียงใดในการปราบปรามยาเสพติด ถ้าถูกจับและดำเนินคดีก็ยังคงได้รับสิทธิตามกฎหมาย เพราะสิทธิพลเมืองของไทยในคดีอาญานั้นก็ยังมีอยู่ และก็มีความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ คือหลักกฎหมายที่จะให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และนอกจากสิทธิในกระบวนการยุติธรรมแล้ว การลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยนั้นจะไม่สามารถดำเนินการได้จนกว่าจะได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการอภัยโทษเสียก่อน²⁶ และตามกฎหมายของไทย ถ้าไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการอภัยโทษนอกจากจะเป็นการขัดกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติแล้วยังอาจเป็นการล่วงพระราชอำนาจอีกทางหนึ่งด้วย

พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษนี้เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งถึงในปัจจุบัน เมื่อครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อปีพุทธศักราช 2475 และได้มีการตรารัฐธรรมนูญไว้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่ตามรัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ยังคงบัญญัติเรื่องพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการพระราชทานอภัยโทษ ตามมาตรา 55 บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ”

ถึงแม้ว่าในสมัยนั้นรัฐบาลที่นำโดยพระยาพหลฯ กับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะมีความขัดแย้งกันในเรื่องพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และต่อมารัฐบาลก็ได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษขึ้น ในพระราชบัญญัติฉบับนั้นก็ยังมีการกล่าวถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการพระราชทานอภัยโทษ (เพียงแค่จำกัดให้ตัดสินพระราชหฤทัยภายใน 2 วัน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 5) ต่อมาเมื่อประเทศไทยต้องเผชิญกับการปฏิวัติหลาย

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ ทองใบ ทองเปาด์, สิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพพื้นฐานของมนุษยชน 12 ข้อสิทธิของพลเมือง, (เอกสารวิชาสิทธิมนุษยชน ในการอบรมโครงการวุฒิปัตร์ ครั้งที่ 8, 2530), น. 34-36.

ต่อหลายครั้งและรัฐธรรมนูญก็ถูกฉีกและเขียนขึ้นใหม่อีกหลายหน แต่พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการพระราชทานอภัยโทษนี้ก็ไม่ได้หายไปไหน ยังคงมีอยู่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ถูกเขียนขึ้นมาใหม่²⁷

นอกจากสิทธิในการขอพระราชทานอภัยโทษแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247 บัญญัติว่า “คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิต ห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษาจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอภัยโทษแล้ว” ซึ่งได้แก่กรณีดังต่อไปนี้²⁸

1. หญิงใดจะต้องประหารชีวิต ถ้าหญิงมีครรภ์ให้รอไว้จนคลอดบุตรเสียก่อนจึงให้ประหาร (ปอ.ม. 247 วรรค 2)
2. ถ้าผู้ถูกประหารชีวิตวิกลจริตก่อนถูกประหาร ให้รอการประหารไว้จนกว่าผู้นั้นจะหาย (ปอ.ม. 248 วรรค 1)
3. ถ้าการวิกลจริตหายภายหลังหนึ่งปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลดโทษประหารลงเหลือเป็นจำคุกตลอดชีวิต (ปอ.ม. 248 วรรค 2)
4. การประหารชีวิตจะทำได้เมื่อพ้นกำหนด 60 วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษา กฎหมายบัญญัติไว้ว่า “เมื่อคดีถึงที่สุด ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้นไปประหารชีวิต เมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันคำพิพากษา (ปอ.ม. 262) ในระยะเวลานี้ผู้ต้องโทษประหารชีวิต จะทำการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา และทำการประหารชีวิตไม่ได้จนกว่าจะมีพระราชวินิจฉัย

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลงโทษประหารชีวิต ให้ดูเหมือนกับว่ามีความเป็นอารยะและมีมนุษยธรรมมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตนั้นก็ไม่ได้ทำให้ความรุนแรงในสังคมลดน้อยลงไป แต่กลับทำให้รัฐบาลสามารถใช้อำนาจและความรุนแรงในการลงโทษประหารชีวิตได้อย่างแยบยลมากขึ้น (และความรุนแรงในสังคมที่เกิดขึ้นจากดำเนินนโยบายการปราบปรามยาเสพติดนั้นก็สูงมาก) โดยอ้างว่าเป็นการประหารชีวิตที่ไม่มีความเจ็บปวด ไม่โหดร้ายทารุณ และการประหารชีวิตแบบนี้ไม่ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

²⁷ เรื่องเดียวกัน.

²⁸ เรื่องเดียวกัน.

6.2 ความรุนแรงทางตรง

6.2.1 พิธีกรรมในการลงโทษประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษ

การประหารชีวิตในประเทศไทยปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบจากการลงโทษประหารด้วยวิธีการ “ยิงเป้า” มาเป็น “การฉีดสารพิษ” ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา²⁹ เนื่องมาจากข้อตกลงว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมืองปีพุทธศักราช 2539 ที่ห้ามมิให้ลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้ายทารุณ³⁰

ดังนั้นประเทศไทยจึงได้เลือกวิธีการดำเนินการประหารชีวิต โดยการฉีดสารพิษของสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ เพราะนอกจากสหรัฐอเมริกาจะเป็นประเทศแรกที่มีการประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษ และเป็นตัวตั้งตัวตีที่มีอิทธิพลทางการเมืองโลกสูงในเรื่องสิทธิมนุษยชนแล้ว ประเทศไทยในกระบวนการพัฒนาไปสู่ความเป็นอารยชนนี้ ก็ยังได้ยึดเอาความเจริญก้าวหน้าบางอย่างของสหรัฐอเมริกาเป็นบรรทัดฐานในการพัฒนาประเทศและก็ได้เปลี่ยนแปลงการลงโทษประหารชีวิตให้มีรูปแบบที่เหมือนอย่างในสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตามการประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษในประเทศไทย ก็มีวิธีการที่แตกต่างจากสหรัฐอเมริกาอยู่บ้างคือ ในสหรัฐอเมริกานั้นนักโทษจะรู้วันเวลาที่แน่นอนในการลงโทษประหารชีวิต ดังนั้นนักโทษประหารจึงมีเวลาที่จะทำใจให้ยอมรับกับการลงโทษประหารชีวิตที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองในวันและเวลาดังกล่าวได้ ทั้งยังมีโอกาสได้พบหน้าครอบครัว และเตรียมการด้านต่าง ๆ ที่ตนเองต้องทำในช่วงเวลานี้ แต่นักโทษประหารในประเทศไทยนั้นไม่ได้รู้วันเวลาของตัวเองล่วงหน้าว่าจะโดนประหารชีวิตเมื่อไร เมื่อฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไม่ได้รับการพิจารณาพระราชทานก็จะต้องจำเริญจำรับทำการประหารชีวิตทันที นักโทษประหารชีวิตในเมืองไทยที่ดูเหมือนว่าจะมีความหวังสุดท้ายอยู่ที่การพระราชทานอภัยโทษนั้น เมื่อความหวังดับวูบก็ไม่มีโอกาสได้ทำใจหรือพบปะกับครอบครัวก่อนการประหารชีวิต

²⁹ เรื่องเดียวกัน, น. 14.

³⁰ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “คุกไทยในฝันและ...จุดพลิกผันสู่การตายอย่างสงบ,” น. 2.; วิศิษฐ์ เจนนานนท์, “โทษประหารชีวิต: ศึกษาวิธีการบังคับโทษด้วยการฉีดยากับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง,” น. 31. และ สุภัตรา ภูมิประภาส, “ปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย: 26 คำถาม “ยูเอ็น” ปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนในไทย,” ใน มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน.

ในขณะที่นักโทษประหารรอความหวังว่าจะได้รับการพระราชทานอภัยโทษหรือไม่ด้วยความปรานีอยู่นั้น นอกจากการคุมขังที่แน่นหนา และโชครวนที่ต้องใส่อยู่ที่ข้อเท้าตลอดเวลา แม้แต่เวลาที่นักโทษประหารจะกินข้าวก็จะต้องทำการปฏิญาณตนอย่างเสียงดังฟังชัดว่า

“ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าจะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของเรือนจำโดยเคร่งครัด อาหารมื้อนี้ข้าพเจ้ารับประทานเพื่อยังชีวิตอยู่ได้ ข้าพเจ้ามีกรรมเป็นของตนเองจึงต้องรับผลของกรรมนั้น”³¹

พิธีกรรมก่อนกินข้าวนี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการตอกย้ำให้นักโทษประหารตระหนักถึงตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในเรือนจำด้วยการทำให้นักโทษคิดถึงความผิดที่ตนเองได้กระทำความผิดมาครั้งก่อนกินข้าว ตอกย้ำลงไปว่านักโทษประหารต้องมาอยู่ที่นี่เพราะว่าได้กระทำความผิดมาโดยอาศัยเรื่องกรรมตามความเชื่อทางพุทธศาสนาในการสร้างความชอบธรรมให้กับการที่รัฐจะใช้อำนาจและความรุนแรงต่อนักโทษประหารไม่ว่าจะเป็นการบีบคั้นทางจิตใจ กักขัง ล่ามโซ่ และ/หรือการประหารชีวิต ซึ่งการใช้ความรุนแรงของรัฐในที่นี้ไม่ได้เกิดจากความผิดของรัฐในการ “เลือกใช้” วิธีที่รุนแรงต่อนักโทษประหาร แต่เกิดจากการที่นักโทษประหารนั่นเองเป็นผู้ “เลือก” ที่จะกระทำความผิดจนต้องมารับกรรม (ความรุนแรงที่รัฐจะกระทำบน/ต่อร่างกายของนักโทษประหาร) ในเรือนจำแห่งนี้

จากการกล่าวคำปฏิญาณ³² ของนักโทษประหารก่อนกินข้าวนี้ นอกจากจะถูกรัฐใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับการใช้ความรุนแรงของรัฐ ต่อนักโทษดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญของรัฐในเรื่อง กฎข้อบังคับของเรือนจำ กฎทางธรรมชาติของร่างกาย จะเห็นได้ว่ารัฐให้ความสำคัญกับการที่นักโทษประหารจะต้องปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ มากกว่าการให้ความสำคัญเรื่องการรับประทานอาหารเพื่อยังชีพหรือเพื่อยังชีวิตอยู่นักโทษประหาร ดังนั้นก็หมายความว่าถ้านักโทษไม่ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับต่าง ๆ ของเรือนจำทางเรือนจำก็สามารถจัดการกับชีวิตนักโทษได้เพื่อให้ทางเรือนจำกลับมาอยู่ในกฎข้อบังคับต่าง ๆ อีกครั้ง³³

การลงโทษประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษในประเทศไทย มีพิธีกรรมทางด้านเอกสาร เหมือนกับการลงโทษประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าคือการจัดทำเอกสารประวัตินักโทษโดยเริ่มตั้งแต่

³¹ เชาวเรศน์ จารุบุญ, *เพศฆาตคนสุดท้าย* (๒), น. 48.

³² การกล่าวคำปฏิญาณ ก็คือการให้คำมั่นว่าจากนี้ต่อไปจะทำตามคำปฏิญาณ

³³ เช่นกรณีที่ทางเรือนจำอาจจะ “จำเป็นต้อง” ทำการจับตายหรือวิสามัญนักโทษในกรณีเกิดจลาจลในเรือนจำ นักโทษแหกคุก และ อื่น ๆ

เข้ามาในอยู่ในเรือนจำจนกระทั่งก่อนประหารชีวิต เมื่อฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษ ไม่ได้รับการพิจารณา ก็ต้องตรวจสอบเอกสารว่าเป็นนักโทษประหารจริงจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการยุติธรรม เริ่มตั้งแต่การถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจไปจนกระทั่งศาลฎีกามี คำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้ประหารชีวิตจำเลย ขั้นตอนทางเอกสารหลักฐานเหล่านี้กระทำ เหมือนกับขั้นตอนการลงโทษประหารชีวิตด้วยการยิงเป้า แน่นนอนว่าขั้นตอนการไปเยี่ยมบ้าน นักโทษประหาร การตรวจสุขภาพจิตของนักโทษประหารที่ดีถึงที่สุด และการตรวจการตั้งครุภีใน กรณีที่เป็นนักโทษประหารหญิงนั้นก็กระทำเหมือนอย่างที่เคยได้ปฏิบัติมา แต่พิธีกรรมที่แสดงบน ร่างกายของนักโทษประหารนั้นมีความแตกต่างกัน

เมื่อทางกรมราชทัณฑ์ทราบผลฎีกาว่าฎีกาของใคร ไม่ได้รับการพิจารณาลดหย่อนโทษ กรมราชทัณฑ์ก็ต้องแจ้งให้ทางเรือนจำทราบทันที พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องกันอีกครั้งว่า เอกสารประวัตินักโทษประหารนั้นถูกต้องตรงกันทุกที่ และเมื่อถึงเวลาประหารนักโทษประหารจะ ถูกนำตัวออกมาจากแดนคุมขัง และนำตัวไปที่อาคารชั้นเดียวที่สร้างขึ้นใหม่ติดกับบริเวณแดน ประหารเดิม ตัวอาคารมีความกว้างยาว 11x16 เมตร ภายในอาคารก็จะประกอบไปด้วยห้องที่จัด ไว้สำหรับให้คณะกรรมการการประหารชีวิต และสักขีพยานสามารถดูแลความถูกต้องในการ ประหารชีวิต ห้องซังพิเศษสำหรับนักโทษประหารที่รอการประหารชีวิต ห้องเตรียมยาของเจ้าหน้าที่ และห้องประหารชีวิตที่อยู่ติดกัน ในห้องประหารชีวิตนั้นได้จัดเตรียมเตียงที่ใช้ในการประหารชีวิต ไว้สองเตียงและช่องเย็นเก็บศพสองช่อง³⁴

เมื่อมาถึงอาคารที่สร้างขึ้นมามีสำหรับการประหารชีวิตโดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ก็จะ สอบถามว่าต้องการที่จะทำพิธีกรรม หรือไม่ซึ่งถ้านักโทษประหารต้องการก็จัดทำพิธีกรรมของ นักโทษประหารให้ถูกต้องตามกฎหมายและความประสงค์ของนักโทษ หากนักโทษมีความต้องการ ที่จะติดต่อญาติ หรือความประสงค์อื่นที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าอยู่ในอำนาจที่สามารถกระทำได้อีกก็จะ ดำเนินการให้ แต่การส่งข้อความและการพูดคุยทางโทรศัพท์นั้นต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการ ประหารชีวิตเห็นสมควร จากนั้นก็จัดอาหารมื้อสุดท้ายให้นักโทษกิน และให้โอกาสนักโทษในการ ประกอบพิธีกรรมตามศาสนาที่นักโทษนับถือในเวลาที่เหมาะสม³⁵

เมื่อคณะกรรมการและสักขีพยานในการประหารชีวิตมาพร้อมแล้ว และใกล้เวลาที่จะ ทำการประหารชีวิต เจ้าหน้าที่ก็จะนำตัวนักโทษประหารจากห้องซังพิเศษที่รอการประหารชีวิต เข้าไปสู่ห้องประหารชีวิตที่อยู่ถัดไปภายในอาคารเดียวกัน เมื่อเข้าไปในห้องประหารชีวิตแล้วก็ให้

³⁴ เชาวเรศน์ จารุบุญ, เพศฆาตคนสุดท้าย (๒), น. 88-93.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, น.94.

นักโทษนอนบนเตียงประหารชีวิต และยึดลำตัวติดกับเตียงด้วยสายรัด ทั้งแขนขาและลำตัวถูกยึดไว้ในท่าทางแขนขาออกเพื่อไม่ให้นักโทษประหารสามารถดิ้นได้³⁶

เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี จะมาติดเครื่องวัดการเต้นของหัวใจเข้ากับตัวนักโทษเพื่อตรวจสอบอัตราการเต้นของหัวใจว่าหยุดเต้นแล้วหลังการฉีดสารพิษ โดยให้คณะกรรมการประหารชีวิตและสักขีพยานจากภายนอกได้เห็นการเต้นของหัวใจ จากนั้นจึงแทงเข็มเข้าเส้นเลือดใหญ่ หรือที่หลังมือทั้ง 2 ข้าง ข้างหนึ่งเป็นเข็มที่ใช้จริงอีกข้างหนึ่งเป็นเข็มสำรองในกรณีที่เข็มแรกมีปัญหา หรือบางกรณีจะแทงเข็มที่แขนเข็มเดียว จากนั้นนำท่อมาต่อเข้าเข็มโยงไปยังเครื่องฉีดยา

จากนั้นเมื่อได้เวลาตามที่กำหนดไว้ในระเบียบการและขั้นตอนการประหารชีวิต หัวหน้าชุดก็จะให้สัญญาณในการดำเนินการประหารชีวิตได้ เจ้าหน้าที่จำนวน 3 คน ที่รออยู่ในห้องเตรียมการยาที่จะปล่อยยา ผ่านทางสายน้ำเกลือให้ยาเข้าสู่ร่างกายของนักโทษประหาร การประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษของไทยนั้น ยังไม่เครื่องมืออัตโนมัติเหมือนที่ใช้กันในสหรัฐอเมริกา การประหารชีวิตด้วยสารพิษในประเทศไทยนี้ยังต้องใช้คนแทงเข็มฉีดยา โดยเจ้าหน้าที่จะทำการแทงเข็มฉีดยาเข้าในเส้นที่แขนซ้ายหรือแขนขวา จากนั้นก็ใช้วิธีต่อสายยางออกมา เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เดินยาที่รออยู่ในห้องเตรียมยา ก็จะทำการปล่อยยาทางท่อแยกปิดเปิด เพื่อให้สารละลายเข้าสู่ร่างกายทางสายน้ำเกลือ³⁷ และภายในเวลาไม่ถึงนาทีนักโทษประหารก็จะเสียชีวิต

เมื่อนักโทษประหารถึงแก่ความตาย เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ก็จะแสดงให้คณะกรรมการเห็นถึงการหยุดเต้นของหัวใจนักโทษจากเครื่องวัดการเต้นของหัวใจที่ได้ทำการติดเข้ากับตัวนักโทษ ก่อนหน้าที่จะได้มีการฉีดสารพิษ เพื่อตรวจสอบและยืนยันว่านักโทษประหารนั้นได้เสียชีวิตแล้วจริง ๆ โดยให้คณะกรรมการประหารชีวิตและสักขีพยานได้เห็นด้วย จากนั้นแพทย์ของเรือนจำที่ร่วมเป็นสักขีพยานก็จะประกาศว่านักโทษประหารเสียชีวิตแล้ว รวมขั้นตอนที่ใช้ในการดำเนินการประหารทั้งสิ้นไม่เกิน 30 นาที ตลอดเวลาที่ยดำเนินการนั้นจะมีการถ่ายรูปและวิดีโอไว้เป็นหลักฐานเพื่อรายงานตามระเบียบของทางราชการต่อไป³⁸

³⁶ กรมราชทัณฑ์, “การประหารชีวิตอดีต-ปัจจุบัน,” <<http://www.correct.go.th/demo/museum/museum2.html>>, มีนาคม 2550

³⁷ เชาวเรศน์ จารุณณย์, *เพศฆาตคนสุดท้าย* (๒), น. 96.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, น. 97.

6.2.2 เครื่องมือในการลงโทษประหารชีวิตด้วยการฉีดยาสารพิษ

ยา ที่ใช้ในการประหารชีวิตนั้นประกอบด้วยตัวยา 3 ชนิด³⁹ คือ

1. ยา Sodium Penrotha เป็นยาชนิดควบคุมพิเศษ และใช้ในลักษณะสารละลาย 50 cc. ตัวยานี้เป็นตัวยาที่ทำให้สลบหรือเป็นยาที่ใช้ทำให้นอนหลับ หรืออาจใช้ยา Propofol แทนได้แต่ยาตัวนี้เป็นยาอันตรายและต้องใช้ในปริมาณที่มากถึง 200 mg.
2. ยา Pancuronium promide เป็นยาชนิดอันตราย ปริมาณที่ใช้ก็ไม่ต่ำกว่า 50 cc มีฤทธิ์ทำให้กล้ามเนื้อหยุดทำงาน เพื่อจะได้แทงเข็มต่อไปได้ง่ายขึ้น
3. ยา Pentassium chloride เป็นยาชนิดอันตราย ปริมาณที่ใช้ก็ไม่ต่ำกว่า 50 cc ยาตัวนี้จะทำให้หัวใจหยุดเต้น

เนื่องจากวิธีการลงโทษประหารชีวิตด้วยการฉีดยาสารพิษนี้ ประเทศไทยได้นำต้นแบบมาจากสหรัฐอเมริกา ยาทั้ง 3 ชนิดที่นำมาใช้ในการประหารชีวิตก็ได้รับการรับรองจากการวิจัยของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเท็กซัส ว่าเป็นตัวยาที่ให้ผลอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ทั้งยังไม่ใช่ยาพิษ แต่เป็นยาชนิดควบคุมพิเศษหรือยาชนิดอันตราย ซึ่งถ้าให้เกินขนาดก็จะมีผลทำให้ตายได้ ดังนั้นจึงไม่ต้องกลัวว่าจะเกิดมีคนไม่ปรกติินายาทั้งสามตัวนี้ใส่เข็มฉีดยาแล้วไปไล่จี้ผู้คน เพราะตัวยาทั้งสามนี้ไม่ใช่ยาพิษ⁴⁰ นอกจากนี้การไม่ใช้สารพิษในการลงโทษประหารชีวิตยังมีอีกเหตุผลหนึ่งที่ได้ถูกอธิบายในคำอธิบายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฯ (ฉบับที่ 16 พ.ศ. 2546) ว่าอาจมีบางกรณีที่นักโทษประหารมีความต้องการที่จะบริจาคอวัยวะของตน การประหารชีวิตด้วยการฉีดยาสารพิษให้ตายนั่นจะทำให้อวัยวะในร่างกายของนักโทษเสียหาย ดังนั้นจึงใช้วิธีการฉีดยาให้ตาย⁴¹ เพื่อว่าอวัยวะภายในของนักโทษประหารจะได้ไม่เสียหาย และนักโทษประหารยังสามารถบริจาคร่างกายตนเองให้กับบุคคลในครอบครัว หรือทำปณิกรรมบริจาคร่างให้ผู้ทีนักโทษประหารต้องการ

นอกจากนี้แล้วสารทั้งสามตัวเมื่อนำมาใช้ร่วมกันก็จะทำให้การประหารชีวิตด้วยการฉีดยาหรือสารพิษนี้ไม่ทำให้นักโทษรู้สึกเจ็บทรมานมากเพราะสารตัวแรกช่วยทำให้หลับ สารตัวที่สอง

³⁹ กรมราชทัณฑ์, “การประหารชีวิตอดีต-ปัจจุบัน,” <<http://www.correct.go.th/demo/museum/museum2.html>>, มีนาคม 2550 และเชาวเรศน์ จารุบุญ, เพศฆาตคนสุดท้าย (๒), น. 95-96.

⁴⁰ เชาวเรศน์ จารุบุญ, เพศฆาตคนสุดท้าย (๒), น. 95-96.

⁴¹ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548, น. 234-235.

ก็ทำให้กล้ำเนื้อผ่นคลาย และสุดท้ายเมื่อนักโทษประหารชีวิตหลับและผ่นคลายแล้วก็มาถึงสารตัวสุดท้ายที่จะทำให้หัวใจค่อย ๆ หยุดเต้นไม่สูบฉีดโลหิต และหยุดทำงานในที่สุด สารทั้งสามนี้ไม่ใช่สารพิษดังที่กล่าวไปแล้ว แต่ที่ต้องเรียกว่าเป็นการประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษนั้นก็เพื่อผลในการป้องกัน

การที่ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตจากการยิงเป้ามาเป็นการฉีดสารพิษให้ตายนั้น ผู้เขียนเห็นว่าสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลทักษิณ 1 ได้ดำเนินนโยบายการทำสงครามปราบปรามยาเสพติดที่ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นในสังคม จนเป็นเหตุให้มีผู้ที่ (อาจจะ) เกี่ยวข้องกับยาเสพติดคนล้มตายไปเป็นจำนวนมากในปีพุทธศักราช 2546 และยังมีการตัดสินพิพากษาลงโทษประหารชีวิตผู้ต้องหาในคดียาเสพติดถึง 18 คน ในเดือนเดียวกันกับที่รัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายดังกล่าว⁴² ดังนั้นเมื่อมีหลายฝ่ายออกมาคัดค้านการดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวและก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นในสังคม รัฐบาลทักษิณ 1 จึงจำเป็นต้องทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตให้เป็นรูปแบบ ที่ดูเหมือนว่ามีความโหดร้ายทารุณลดลง เพื่อที่รัฐบาลไทยจะได้ใช้เป็นข้ออ้างว่าได้ดำเนินการตามข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่กำหนดห้ามไม่ให้ประเทศสมาชิกลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้ายทารุณ และเพื่อที่รัฐบาลจะได้ “จัดการ” ดำเนินการตามนโยบายที่แข็งกร้าวนั้นต่อไป⁴³

⁴² “‘แอมเนสตี’ ออกโรงจี้ไทย ยกเลิกโทษประหารชีวิต,” กรุงเทพธุรกิจ (14 ธันวาคม 2546): 9.

ระบุว่าจากสถิติตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2544 (ภายหลังจากที่พรรคไทยรักไทย นำโดยพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในปี 2543...เน้นโดยผู้เขียน) จำนวนนักโทษที่ถูกตัดสินประหารชีวิตในประเทศไทยมีอัตราพุ่งสูงขึ้นเกือบ 3 เท่าตัว ส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด นอกจากนี้แล้วในนายกฯ ทักษิณ ยังพยายามที่จะยกเลิกไม่ให้นักโทษในคดียาเสพติดทำการถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ แต่นายวรวัชชัย พิทักษ์ผล ประธานศาลฎีกาออกมาให้ความเห็นว่า การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครอง หากนายกฯ ทักษิณ มีนโยบายดังกล่าวก็ต้องแก้กฎหมายหลายฉบับ แต่เกณฑ์ในการตัดสินลงโทษประหารชีวิตศาลฎีกาจะพิจารณาจากจำนวนยาเสพติดของกลางเป็นหลัก รายละเอียดโปรดดู “กรณีการถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ,” สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 26 ฉบับที่ 26 (24-30 มิถุนายน 2544): 702. และ“กรณีการถวายฎีกาเรื่องยาเสพติด” สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 26 ฉบับที่ 26 (24-30 มิถุนายน 2544): 704.

⁴³ ผู้เขียนสนใจย้ายกรณีศึกษา: คดีประหารชีวิตนักโทษเด็ดขาดยาเสพติด 3 คน และนักโทษเด็ดขาดคดีฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน 1 คน ในการประหารชีวิตด้วยการฉีดสารพิษเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ไปไว้ในบทสรุปเพื่อให้เห็นภาพความจำเป็นของรัฐบาลในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการลงโทษประหารชีวิต